

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 25 juli 1914 kl. 12 f. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av väckt motion om
ändring i regeringsformens § 109 och riksdagsordningens
§ 5 m. fl.*

Närvarande: herrar Edén, Clason, Bellinder, von Geijer, Kjellén, Stadener, von Mentzer, greve A. Hamilton, August Ljunggren, Gullberg, G. Gerhard Magnusson, Jansson i Djursåtra*, Persson från Malmö, Magnusson i Tumhult, Ericsson i Vallsta, Räf, Leander, Kropp, Hallendorff och Magnusson från Kalmar.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 82, har herr *Kjellén* hemställt, »att riksdagen måtte för sin del antaga som vilande till grundlagsenlig behandling följande förslag till ändringar i grundlagarna:

Regeringsformen.

§ 109. Lagtima riksdag kan ej utan egen begäran *åtskiljas* förr — — — den ena av dem, i vilka fall *riksdag* skall, *med egenskap* utav lagtima, åter sammanträda — — — och må denna riksdag ej av konungen upplösas förr än efter fyra månader från *dess sammanträdes* början.

Urtima riksdag — — — alltid *åtskild* innan — — — infaller.

Där så oförmodat — — — utfärda.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 5 saml. 11 häft. (Nr 14.)

Riksdagsordningen.

§ 5. Lagtima riksdag — — — begäran *åtskiljas* förr — — — dem. I dessa fall skall *riksdag*, med *egenskap* utav lagtima, åter sammanträda — — — och må den *därefter* ej av konungen — — — från *dess sammanträdes början* förflutit.

Urtima riksdag — — — alltid *åtskild* innan — — — infaller.

§ 30. Vardera — — — statsverket.

Riksdags början och åtskiljande.

§ 31. Riksdagen — — — kungöra.»

Beträffande de skäl, motionären anført till stöd för sin hemställan, hänvisar utskottet till motionen.

*Utskottets
yttrande.*

Vid den stora representationsreformen år 1866 infördes i vårt statskick befogenhet för Konungen att i samband med förordnande af nya val till båda kamrarne eller endera av dem upplösa riksdagen. Bestämmelserna härom fingo sin plats uti riksdagsordningen §§ 3 och 5 samt regeringsformen § 109 st. 1 och 2, som äro nästan ordagrant lika lydande med riksdagsordningen § 5. Såsom motionären framhållit, hava ifrågavarande lagrum emellertid erhållit en mindre lycklig avfattning, vilket medfört, att, då desamma vid den s. k. majriksdagen år 1887 för första gången skulle tillämpas, åtskilliga meningsskiljaktigheter uppstodo om deras rätta tolkning. Nämnda spörsmål har även varit föremål för debatt inom den statsrättsliga vetenskapen.

Det syfte att bringa större klarhet i grundlagens bestämmelser på denna punkt, som motionären avser att vinna med sitt förslag till omredigering av de ifrågavarande lagrummen, anser utskottet värt erkännande. Emellertid vill utskottet framhålla, att den tvekan vid rättstillämpningen, vartill dessa grundlagsbestämmelser vid sin första användning gävo anledning, knappast numera förefinnes. Vid innevarande riksdag, då stadgandena i fråga för andra gången tillämpats, hava nämligen, såsom även motionären påpekat, några stridiga meningar praktiskt sett icke gjort sig gällande angående deras tillämpning, utan har man enat sig om att fullfölja den praxis, som utbildat sig år 1887. Det torde också vara antagligt, att ej heller för framtiden någon tvekan vid rättstillämpningen behöver föranledas av den avfattning de ifrågavarande grundlagsbestämmelserna äga, utan att den praxis, som utbildat sig och

redan vunnit en viss stadga, kommer att fortfarande följas. Vid sådant förhållande kan utskottet ej finna, att något egentligt behov av den föreslagna omredigeringen föreligger.

Härtill kommer, att utskottet anser det vanskligt att tillstyrka de föreslagna ändringarna, då utskottet ej är övertygat därom, att icke desamma i sin tur skulle kunna medföra tvivelsmål om den rätta tolkningen. — Sålunda torde exempelvis innebörden av det föreslagna utbytet av ordet »upplösas» mot »åtskiljas» ej vara fullt klar. — Härav skulle följderna kunna bli, att nya svårigheter kunde uppstå vid tillämpningen av ifrågavarande bestämmelser.

Slutligen vill utskottet framhålla, att därest det verkligen skulle anses påkallat att revidera de grundlagsbestämmelser, som reglera förhållandet mellan den upplösta riksdagen och den efter upplösningen sammanträdande, så vore föga vunnet med att begränsa en sådan reform på sätt motionären gjort. Motionärens förslag ger nämligen ingen lösning på de betydelsefulla praktiska spörsmål, som äro förknippade exempelvis med statsregleringens utförande vid den riksdag, som sammanträder efter en upplösning, och vilka spörsmål icke kunna sägas vara genom nu gällande grundlagsbestämmelser på tillfredsställande sätt besvarade. Skulle över huvud taget problemet om förhållandet mellan den upplösta och den efter upplösningen sammanträdande riksdagen upptagas i form av en revision av grundlagarnas hithörande stadganden, så borde enligt utskottets mening dessa betydelsefulla praktiska spörsmål icke förbigås.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att herr Kjelléns ifrågavarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 juli 1914.

På konstitutionsutskottets vägnar:

NILS EDÉN.

Reservationer:

av herr *Kjellén*, som ansett att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Konstitutionsutskottet, som det enligt riksdagsordningens § 38 tillkommer att granska rikets grundlagar, har icke kunnat undgå att observera, att från den statsrättsliga forskningens sida starka anmärkningar blivit gjorda gent emot grundlagsenligheten av den praxis i s. k. nyriksdags riktning, som påbörjades vid 1887 års andra riksdag och fullföljts av den nu sittande. Även på sådant håll, där denna praxis hämtar sitt mest autoritativa stöd, ha — som motionären framhåller — vissa tvivel i detta hänseende försports.

Å andra sidan finner utskottet i likhet med motionären den inslagna vägen praktiskt lämplig. Någon återgång lär förövrigt icke vara politiskt möjlig, sedan den nu vunnit tvänne riksmötens hävd.

Under sådana förhållanden har utskottet, utan att anse sig behöva närmare ingå i det rent rättstekniska problemet, funnit förutsättningar föreligga för en ändring av de grundlagsbokstäver, som ansetts direkt besvärande för nyriksdagens teori och praxis, och har utskottet alltså i denna del biträtt vad motionären föreslagit.

Hvad åter angår motionärens förslag att utbyta ordet »upplösa» på angivna ställen mot »åtskilja», så påkallas den icke av samma omsorg om grundlagens bokstavliga helgd och har även mött motsägelser av stilistisk art. Med tillämpning av motionärens egen grundsats att vid en reform sådan som den här ifrågavarande icke gå utanför det alldeles oundgängliga, finner sig utskottet för närvarande böra avstyrka bifall till detta förslag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av herr Kjelléns ifrågavarande motion, måtte för sin del antaga som vilande till grundlagsenlig behandling följande förslag till ändringar i grundlagarna:

Regeringsformen.

§ 109. Lagtima riksdag — — — den ena av dem, i vilka fall riksdag skall, med *egenskap* utav lagtima, åter sammanträda — — — och må denna riksdag *ej* av konungen upplösas förrän efter fyra månader från *dess* sammanträdes början.

Urtima riksdag — — — infaller.

Där så oförmodat — — — utfärda.

Riksdagsordningen.

§ 5. Lagtima riksdag — — — av dem. I dessa fall skall riksdag, med *egenskap* utav lagtima, åter sammanträda — — — och må den *därefter* ej av konungen — — — från *dess sammanträdes* början förflutit.

Urtima riksdag — — — infaller.»

av herrar *Clason, Bellinder, von Geijer* och greve *A. Hamilton*, som instämt i herr *Kjelléns* yrkande; samt

av herrar *von Mentzer, Magnusson* i *Tumhult* och *Räf*, vilka anført: »Då den av motionären påpekade praxis icke tyckes överensstämma med åtskilliga av grundlagarnes föreskrifter, synes en förändring av dessa lagar i föreliggande avseende vara av nöden. Men då en dylik förändring, i fall full klarhet skall vinnas, ej torde böra, såsom motionären föreslagit, inskränkas endast till riksdagsformens § 109 och riksdagsordningens § 5 samt utskottet saknat tid och tillfälle att framlägga förslag till erforderliga grundlagsändringar härutinnan, få vi föreslå,

att riksdagen i anledning av herr *Kjelléns* förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning och framlägga förslag beträffande de förändringar, som kunna finnas nödiga för vinnande av grundlagsenligt fastställande i alla avseenden å sådan riksdags ställning och befogenhet, som sammanträder sedan Konungen jämlikt regeringsformens § 109, första stycket förordnat om nya val till riksdagens båda kamrar eller endera av dem.»
